

10. Fizetési technikák

Ahhoz, hogy a pénz betöltse szerepét, funkcióit szükséges, hogy a gazdaság szereplői használni (költeni) tudják a pénzüket. Ez azt jelenti, hogy a pénz „tulajdonosa” odaadja pénzét valamilyen termékért vagy szolgáltatásért, azaz vagy **készpénz** átadásával vagy a bankszámláján lévő számlapénzzel fizet. A **számlapénzzel** való fizetés a gyakorlatban úgy történik, hogy a számlatulajdonos a bankszámlája felett rendelkezik, azaz megbízza a bankját azzal, hogy egy bizonyos összeget juttasson el a kedvezményezettnek.

Az utóbbi időben a **készpénzkímélő fizetési formák** (pl. kártyás fizetések vagy banki átutalások) egyre inkább elterjednek. Ennek oka egyrészt az, hogy a készpénzt (főleg nagyobb összegek kifizetése miatt) maguknál tartani kevésbé biztonságos, és kényelmetlen is. Ráadásul a készpénzes fizetési módok (pl. postai csekk feladása) általában költségesebbek is, mint a készpénzkímélő fizetési formák, bár tény, hogy a költségek egy része olykor „rejtve marad” a fizető fél számára. A gazdaságban felmerülő fizetéseket számos módon végre lehet hajtani, ezért fontos, hogy a rendelkezésre álló formák közül a költségeket és egyéb szempontokat alaposan mérlegelve döntsünk!

1. A bankszámla

Manapság már természetesnek tekinthetjük, hogy a gazdaság szereplői, így a háztartások jelentős része is rendelkezik **bankszámlával** és pénzforgalmuk jelentős részét bankszámlákon keresztül bonyolítják le.

A bankszámla a bankkal szembeni pénzkövetelésünk (számlapénz formájában), amelyről például a banknak adott fizetési megbízás útján rendelkezhetünk (azaz fizethetünk segítségével), készpénzt vehetünk fel a terhére vagy a bankszámla javára akár készpénzt fizethetünk be. Bankszámlára érkeznek a munkabérek, illetve sok esetben a család rendszeres kifizetései (pl. víz, gáz, csatorna, szemétszállítás díjai, villanyszámla, biztosítási díjak) a bankszámlák segítségével bonyolódnak le.

A bankszámla megnyitásakor a bank és az ügyfél szerződést köt egymással (**bankszámlaszerződés**). A szerződésben a bank többek között arra vállal kötelezettséget, hogy az ügyfél pénzét kezeli és nyilvántartja, befizetéseket és átutalásokat fogad, valamint az ügyfél szabályosan megadott fizetési megbízásait a bankszámla terhére teljesíti. Emellett a számla tulajdonosát rendszeresen értesíti a számlán zajló pénzmozgásokról (jóváírásokról és terhelésekről), valamint a számla egyenlegéről. Ezeket az információkat a **bankszámlakivonat** tartalmazza.

Ahhoz, hogy bármilyen bankszámlával rendelkezessünk, először szerződést kell kötnünk egy általunk kiválasztott bankkal. A hitelintézet által a bankszámlával kapcsolatos pénzügyi szolgáltatások általános szerződéses feltételeit a bank **üzletszabályzata** tartalmazza, amely elérhető a bank fiókjaiban vagy elektronikusan a bankok internetes oldalán. Mielőtt kiválasztanánk a bankot, amellyel bankszámlaszerződést kívánunk nyitni, érdemes több szolgáltató szolgáltatási palettája felől tájékozódni, és ezen kívül az egyes szolgáltatók által felszámított díjakat is figyelembe vevő alapos összehasonlítást végezni!

A bankszámla megnyitásához ki kell töltenünk néhány nyomtatványt - ezek kitöltését a bank kérni fogja - és be kell mutatnunk az azonosító dokumentumokat, például a személyi-, vagy egyéb személyazonosító igazolványt (pl.: útlevél). (A számlanyitásról részletesebben a V./ 20. leckében olvashatunk.)

A bankszámla alkalmas megtakarításra, a bankszámlán tartott pénz a számlatulajdonos döntése alapján kiválasztott lekötési formától függően kisebb-nagyobb mértékben kamatozhat.

A bankszámla egyik fő előnye, hogy pénzünk nagyobb biztonságban van a bankban, mintha otthon tartanánk, vagy magunkkal hordanánk. A bankszámla emellett kényelmes, hiszen megkönnyíti fizetéseink lebonyolítását. Ha bankszámláról bankszámlára szeretnénk fizetni, használhatjuk az egyszerű átutalás fizetési módot (a készpénz nélküli fizetések körében ez a leggyakoribb fizetési mód), amelynek segítségével az átutalás feladásának időpontjától függően 1-2 munkanap alatt megérkezik a kedvezményezett bankszámlájára az átutalt összeg. Ha mind a terhelendő (amelyről utalunk), mind pedig a jóváírandó (amelyre utalunk) számlát ugyanaz a bank vezeti (bankon belüli átutalás), a művelet indításának idejétől függően akár még aznap megérkezhet a pénz a kedvezményezett számlájára.

Ha pedig bankkártyánk is van - amennyiben az áru vagy szolgáltatás vásárlása során a kereskedő elfogadja - használhatjuk azt fizetésre, illetve a bankszámlán lévő pénzünkhöz is hozzájuthatunk a segítségével. Az utóbbi művelethez be sem kell mennünk a bankba, hisz a készpénzhez való könnyebb hozzáférést a bankjegykiadó automaták hálózata segíti.

A bankszámla előnyei	<ul style="list-style-type: none">▪ Biztonságos pénzkezelés▪ Kényelmes, gyors pénzmozgásokat tesz lehetővé (átutalások)▪ Pénzlekötési (kamatozási) lehetőséget biztosít▪ Bankkártya kapcsolódhat hozzá<ul style="list-style-type: none">Bankkártyával fizethetünk vásárláskorGyors pénzhez jutás (ATM)
-----------------------------	--

A bankszámla megfelelő használatához persze meg kell tanulni néhány dolgot. Ilyenek például, hogy

- mire is használható a bankszámla (fizetés, megtakarítás),
- milyen fizetési módok segítségével fizethetünk a bankszámláról és hogyan,
- hol és hogyan vehetünk fel, vagy fizethetünk be készpénzt a bankszámlára,
- hogyan használhatjuk a bankkártyát,
- hogyan értelmezzük a számlakivonatot stb.

(Mindezekről részleteket a V./20. és V./21. leckékben találasz.) Ha ezen ismeretek már birtokunkban vannak, a bankszámla engedelmes eszközzé válik számunkra, segítségével fizetéseinket ütemezhetjük, bevételeinket és kiadásainkat pedig évekre visszamenően is nyomon követhetjük.

2. A bankszámlák típusai

Valójában a bankszámla egy **gyűjtőfogalom**, mivel célját tekintve többféle bankszámla létezik, sőt ezek kombinációban is előfordulhatnak. Így beszélhetünk

- **folyószámláról,**
- **megtakarítási számláról (betétszámla),**
- **hitelszámláról, valamint**
- **egyéb, elkülönített célú számláról** (fedezeti számla, értékpapír számla, letéti számla), kombinált bankszámlákról is, amely folyószámla célokat és megtakarítási célokat is szolgál egyben.

Vállalkozások esetében folyószámla mellett a **pénzforgalmi bankszámla** elnevezést is használjuk.

a) Folyószámla

Ezt a számlatípust **pénzforgalmunk**, azaz fizetéseink lebonyolítására, bevételeink kezelésére használhatjuk. Általában akkor találkozunk először a bankkal, amikor folyószámlát nyitunk. Ez lesz az a számla, ahová a bevételeink érkeznek, illetve ahonnan fizetéseinket teljesíthetjük. De sajnos a sorrendet nem lehet megfordítani: a folyószámlára előbb pénznek (azaz fedezetnek) kell érkeznie ahhoz, hogy azután pénzt vehessünk ki róla. Vagyis alapértelmezésben csak a saját pénzünket költhetjük!

Ha pénz érkezik a számlánkra, akkor a bank megőrzi számunkra a beérkezett összeget, ameddig nekünk nincs rá szükségünk. A folyószámlánk azonban elsősorban a pénzforgalmunk lebonyolítását szolgálja, nem pedig megtakarítási célokat.

Ha valaki fizetni akar nekünk, akkor megadjuk neki a bankszámla-számunkat, és ő a bankszámlánk javára átutalhatja a pénzt. Az **átutalás** azt jelenti, hogy az ügyfél megbízást ad a bankjának, hogy a számlájáról továbbítson egy meghatározott összeget egy másik számla javára (ha arra van igény, akkor akár saját, másik banknál vezetett számlánkra).

Az **átutaláson** kívül bankunk tetszőleges fiókjában a bankszámlánk javára készpénzt is fizethet be. A bankszámla-számunk (**pénzforgalmi jelzőszám**) a belföldi forint pénzforgalomban egyértelműen azonosít minket, azonban nemzetközi, valamint nem forintban zajló fizetések esetében egyéb adatokra is szükség lehet (erről érdemes tájékozódni a szolgáltatást nyújtó bankoknál).

Természetesen mi is ugyanígy utalhatjuk a számlánkról a fizetnivalóinkat, vagy készpénzt felvéve befizethetjük tartozásunkat a megfelelő bankszámla javára.

Csoportos beszedési megbízás esetén felhatalmazzuk a velünk kapcsolatban álló szolgáltatót (gázműveket és annak bankját), hogy a nyújtott szolgáltatás ellenértékét bankszámlánkról leemelje.

A fenti példák alapján jól látható, hogy ha nekünk fizet valaki, akkor az a mi számlánkon bevétel (**jóváírás**) lesz, a másik oldalon pedig kiadás (**számlaterhelés** vagy készpénzkiadás). Hasonlóan, ha mi fizetünk, akkor az a mi oldalunkon kiadás (számlaterhelés vagy készpénzkiadás), a másik számláján pedig bevétel (jóváírás) lesz.

Ha fizetéseink lebonyolításához készpénzre van szükségünk, ahhoz többféleképpen hozzájuthatunk. Így például felkereshetjük bankunk legközelebbi fiókját, ahol a számlánkon aktuálisan lévő összegből a szükséges mennyiséget egyszerűen felvehetjük. Igaz, a készpénzhasználat helyett sokkal kényelmesebb és korszerűbb, ha a folyószámlához kapcsolódó **bankkártya** által nyújtott szolgáltatásokat vesszük igénybe. A bankkártya biztosíthatja számunkra, hogy készpénz nélkül is vásárolhassunk, vagy hogy bankjegykiadó automatákból készpénzhez juthassunk. A bankkártya típusokról, illetve azok használatáról a V./21. leckében tudhatunk meg többet.

A bank folyószámla vezetési szolgáltatásáért a legtöbb esetben rendszeresen fizetnünk kell ún. **számlavezetési díjat**. A számla használatának lehetnek **forgalomtól függő költségei** is, amelyekről a banknak **kondíciós lista** közzétételével kell tájékoztatnia a számlatulajdonosokat (pl. a bankunk az átutalásaink, illetve készpénzfelvételeink után is díjat számíthat fel). Egyszerre több bankban is lehet folyószámlánk, de megfontolandó, érdemes-e egy számlát úgy fenntartani, hogy azt nem használjuk, mivel az állandó költségeket akkor is fizetnünk kell.

A folyószámlákhoz manapság már sokféle **szolgáltatást** kínálnak a bankok. Ilyen például a **mobil-**, vagy **internetbank**, ami azt jelenti, hogy külön megállapodás esetében mobiltelefonunk, vagy az Internet használatával anélkül intézhetjük pénzügyeinket, hogy be kellene mennünk egy bankfiókba.

Bankunkkal köthetünk olyan megállapodást is, amely lehetővé teszi, hogy többet költsünk a számlánkról, mint amennyit előzetesen ott elhelyeztünk. Ez a folyószámlahitel, mely azt jelenti, hogy egy meghatározott összeg (**hitelkeret**) erejéig akkor is használhatjuk a számlánkat, ha éppen nincs rajta pénz, mivel a számlánkon megjelenő terhelések összegét a bank meghitelezi részünkre. Így csak később kell azt a számlára a felszámított kamattal együtt befizetni. De vigyázni kell, hogy az így felhasznált pénzt időben pótoljuk a számlán, hiszen amíg tartozásunk van addig annak aktuális nagyságrendje után kamatot kell fizetnünk.

b) Megtakarítási számla (betétszámla):

Sokszor több pénz van a folyószámlánkon, mint amennyit azonnal el szeretnénk költeni. Mivel a folyószámlán lévő pénzünket elvileg bármikor használhatjuk, a bank erre csak alacsony kamatot fizet. Ezért, ha előre tudjuk, hogy a bankszámlán lévő pénzünk bizonyos hányadát hosszabb-rövidebb ideig biztosan nem akarjuk elkölteni, akkor **érdemes azt lekötni**, vagy **megtakarítási számlára** átvezettetni. A pénz lekötése azt jelzi a banknak, hogy lemondunk arról, hogy a pénzünkéről azonnal rendelkezünk, ezért a lekötött betétekre a bank magasabb kamatot fizet.

Betét lekötéskor a bankkal kötött megállapodás (**szerződés**) rögzíti azt, hogy **mennyi időre** kötjük le a pénzünket, meghatározza az **elérhető kamat mértékét**, illetve azt, hogy a kamatokat milyen időközönként **írja jóvá** számunkra a bank. A betét lekötési ideje meghatározott időtartamra (pl. egy hónapra, két hónapra, vagy akár egy évre) szól, és alapesetben lejáratkor a lekötött összeg a kamatokkal együtt visszakerül a folyószámlánkra. A különböző lekötési időkre a bank általában eltérő kamatokat ad, sőt a kamat nagysága a lekötött pénz nagyságától is függhet. Ha esetleg elfeledkezünk a lejárat pontos idejéről, és nem kötjük le a pénzünket újra a folyószámla alacsony kamata miatt kamatjövedelemtől eshetünk el. Ennek megelőzésére rendelkezhetünk úgy is, hogy a lejárat időpontjában a betét

– azonos időtartamra – **automatikusan** ismét lekötésre kerüljön az addig elért kamatokkal együtt. Az ismételt lekötéskor a betét kamatlába a lekötés első napján érvényes kamatláb lesz, ami lehet magasabb és alacsonyabb is, mint az előző időszak kamatlába. A legtöbb betéti konstrukcióra igaz, hogy lejárat előtti pénzfelvétel esetén a bank egyáltalán nem, vagy csak az eredeti kamatlábnál jóval alacsonyabb kamatot fizet.

Érdemes azt is meggondolni, hogy ha például fél évre tudjuk nélkülözni a pénzünket, akkor mi a jobb megoldás: hat hónapos, vagy mondjuk csak két hónapos lekötésre szerződünk, **automatikusan ismétlődő lekötéssel**. A hat hónapos betétért járhat magasabb névleges kamat, de ha a kamatok emelkedése várható, akkor összességében a háromszor két hónapos lekötéssel akár több kamatot is kaphatunk,

A betét lekötésekor a bank egy betéti igazolást állít ki, ami tartalmazza a betétes nevét is, mivel csak névre szóló betétet lehet elhelyezni a bankban. A betéti igazolást érdemes jól megőrizni, hogy pontosan tudjuk, hol (melyik bankban), mennyi pénzt, mennyi időre helyeztünk el. Bankszámlákhoz és lekötött betéteinkhez manapság – mint már említettük - könnyen hozzáférhetünk akár elektronikus úton, vagy éppen telefon segítségével is. Vagyis ily módon könnyen módosíthatjuk annak állományát, létesíthetünk, vagy meg is szüntethetünk lekötéseket.

A különböző betéti konstrukciók összehasonlításában segít az ún. **egységesített betéti kamatláb mutató (EBKM)**, amely minden termék egy évre számított kamatát mutatja. Ezt minden betéti termékre köteles megadni a bank.

Betétet érdemes lehet több bankban elhelyezni, ha a megtakarított összeg eléri a betétbiztosítás bankonkénti maximumát. A **betétbiztosítás**, amely minden betétesre automatikusan érvényes, a betétben elhelyezett pénzünkhez való hozzájutást garantálja, de bankonként csak egy meghatározott összeg erejéig. A biztosított összegbe nem csupán a banknál elhelyezett összeg számít be, hanem az elhelyezett összegre kapott kamat is. Vagyis ha a betétállományunk ezt a biztosított összeget meghaladja, akkor érdemes megfontolni, hogy a pénzünk egy részét egy másik számlán helyezzük el. (Lásd később – Országos Betétbiztosítási Alap.)

c) **Hitelszámla**

Későbbi, várható jövedelmünk, vagy már meglévő vagyonunk „terhére” előrehozhatjuk fogyasztásainkat, vásárlásainkat, mégpedig úgy, hogy hitelt veszünk fel. (A hitelekkel kapcsolatban részleteket a III./9. és V./22. leckékben találsz.) Ebben az esetben is írásos szerződést kell kötnünk a hitelt nyújtó pénzintézettel, mely hitelszámlát nyit számunkra. Ezen a számlán tartják nyilván a jóváhagyott **hitelkeretünket, a folyósított összege(ke)t**, illetve ez a számla szolgál a **törlesztések** rögzítésére.

3. Fizetési forgalom

A **fizetési forgalom** a pénztulajdonosok közötti pénzmozgások összességét jelenti. A fizetési forgalom lebonyolítása a hitelintézetek és a fizetések hitelintézetek közötti elszámolását segítő fizetési és elszámolási rendszerek feladata. Ez a feladat igen bonyolult és a modern piacgazdaságok működtetésében alapvető fontosságú, hiszen a pénz áramlása tartja működésben a gazdaságot.

A fizetési forgalmat jellemzői alapján különböző módon csoportosíthatjuk.

a) Fizetési forgalom irányát tekintve lehet:

1. **Nemzeti (belföldi, hazai)**, ekkor a fizetési forgalom hazai (belföldi) gazdasági szereplők között történik.
2. **Nemzetközi (külföldi, határon átnyúló)**, ekkor a fizetési forgalom egyik szereplője vagy mindkettő nem hazai.

b) Fizetések formája és módjai:

Egy-egy fizetési formán belül többféle fizetési mód alkalmazható annak függvényében, hogy az ügyletben részt vevő felek miben állapotodnak meg, vagy attól függően, hogy a jogszabályok mit írnak elő.

Készpénzes fizetés

A **bankjegyekkel és érmékkel** végzett pénzügyi műveletek összességét nevezhetjük készpénzes fizetésnek. Természetesen ma már a bankszámlák korában a készpénzes fizetések lebonyolítása előtt a szükséges mennyiségű készpénzhez hozzá is kell jutni valamiképpen (így pl. bankfiókban vagy bankjegykiadó automaták segítségével).

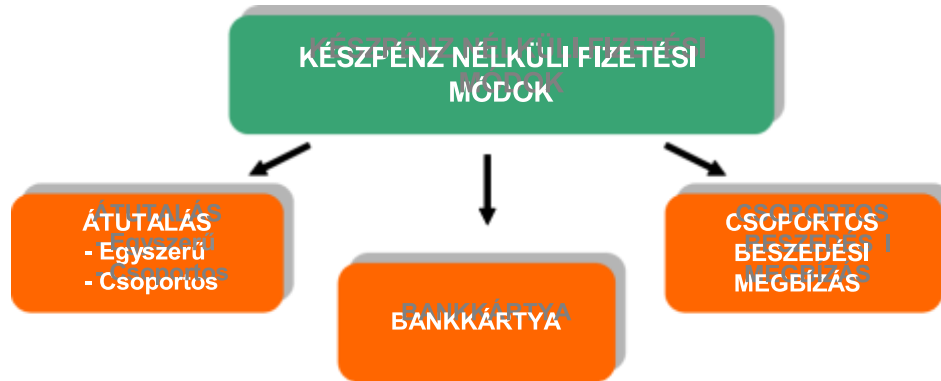
A készpénzes fizetés legalapvetőbb formája az, amikor készpénzt adunk át az általunk megvásárolt áruért vagy szolgáltatásért cserébe. Ezen kívül a készpénzes fizetések körébe tartozik az ún. **készpénz-átutalási megbízás**, hétköznapi nevén „**sárga csekk**” formájában történő fizetés is.

A háztartások körében a készpénzes fizetések száma ma még jóval nagyobb, mint a készpénz használata nélkül végrehajtott műveleteké. Ha azonban az ügyleteket értékük alapján vizsgáljuk, akkor azt tapasztalhatjuk, hogy a nagyobb összegű fizetések esetében az emberek egyre szívesebben használják az elektronikus formákat.

Készpénz nélküli fizetési módok

A gazdasági szereplők és a bankok között a pénzforgalom készpénz nélkül is bonyolódhat. Ez lényegében azt jelenti, hogy a bank az ügyfelétől kapott megbízás alapján pénzt juttat el egy másik (nála vagy másik banknál vezetett) számlára anélkül, hogy a folyamat bármely pontján a pénz „megjelenési formát váltana”, azaz számlapénzből készpénzzé alakulna, vagy viszont. A készpénz nélküli műveletekben a pénz fizikai valójában (azaz készpénzként) egyszer sem jelenik meg, ez különbözteti meg a készpénzes fizetéstől.

A lakosság számára a legelterjedtebb készpénz nélküli fizetési módok az (egyszerű vagy rendszeres) átutalás, a csoportos beszedés, valamint a bankkártyával történő fizetés, amelynek típusairól, jellemzőiről, illetve a használatukról a V./20. és V./21. leckében írunk részletesebben. A csoportos átutalás és a csoportos beszedés elsődlegesen a vállalati ügyfelek fizetési forgalmának lebonyolítását segíti.

A számlapénzzel történő fizetések elterjedése, általánossá válása arra ösztönözte a hitelintézeteket, hogy széleskörűen bővítsék szolgáltatásaikat ezen a területen is. Az elmúlt években gyorsan fejlődő technika (számítógépek stb.) pedig lehetővé tette az említett igények hatékony kielégítését.